

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 32

Заснований в 1996 році

Рівне – 2005

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я В З А К Л А Д А Х О С В І Т И : З Б І Р Н И К Н А У К О В И Х П Р А Ц Ь . Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 32. – Рівне: РДГУ, 2005. – 155 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії дошкільної педагогіки, історії педагогіки, методики навчання і виховання дітей дошкільного віку, їх розвитку в сім'ї і дошкільних закладах.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, вихователів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний університет „Рівненський економіко-гуманітарний інститут” ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаника);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів);

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №2 від 30.09.2005 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

Резюме. В статті розкриваються аспекти дитячо-юнацького руху на сучасному етапі їхньої діяльності, виділяються та аналізуються його основні напрями і передбачаються соціально-педагогічні умови життєдіяльності.

Ключевые слова: дитячо-юнацьке об'єднання, дитячо-юнацьке рух, громадянське виховання, громадянська відповідальність, соціально-педагогічні умови.

Resume: The article deals with some aspects of children-youth movement nowadays and its activity, determines and analyses its basic directions and socio-pedagogical conditions of life activity.

Key-words: children-youth associations, children-youth movement, civic education, socio-pedagogical conditions.

Одержано редакцією 08.09.2005

УДК 317.04: 376.54

М.Ю. ЯКИМЧУК

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ

Резюме: стаття присвячена актуальній проблемі визначення суті обдарованості, шляхів її виявлення, навчання і виховання обдарованих дітей, акцентується увага на програмах, а також конкретизовано завдання вчителів у вихованні обдарованих дітей.

Ключові слова: обдарованість, обдаровані діти, видатні діти, царина обдарованості, здібності.

Постановка проблеми. Здібні, талановиті люди в будь-якому суспільстві є його „локомотивом”. Саме їхніми інтелектуальними зусиллями забезпечується прогрес суспільства, плодами якого користуються всі.

Перетворення, що відбулися в системі освіти за останні десятиріччя, її переорієнтація на гуманістичні, особистісно орієнтовані й розвиваючі освітні технології змінили відношення до тих, хто навчається, хто проявляє неординарні здібності. З'явилися освітні заклади, навчальні й соціальні програми, громадські організації і фонди, які ставлять за основну мету виявлення, навчання, розвиток обдарованих дітей.

Заклади нового типу якраз і покликані розв'язувати проблему підготовки якісного рівня випускника навчального закладу, примножувати науковий і духовний потенціал нашого народу, сприяти інтеграції середньої і вищої освіти, науково-дослідницьких центрів, виробничих об'єднань, а також виховувати громадянина – людину з усвідомленням своїх прав і обов'язків, яка дотримується норм і правил співіснування, прийнятих у суспільстві.

Науковий зміст з виявлення обдарованих дітей полягає в тому, що він допомагає розкрити природу і психологічний механізм творчості, забезпечити можливість використання законів творчості для удосконалення змісту і методів навчання всіх дітей. Однак, при роботі з такими дітьми постійно виникають педагогічні й психологічні труднощі, обумовлені різноманітністю визначень обдарованості та її видів, включаючи вікову і скриту обдарованість, варіативністю сучасної освіти, а також незначною кількістю спеціалістів, професійно і особистісно підготовлених до роботи з обдарованими дітьми. Звідси виникає проблема, розробка системи психологічних, дидактичних і психолого-дидактичних методів і навчальних матеріалів із теорії і практики роботи з різними категоріями обдарованих дітей в освітніх закладах.

Слід наголосити на тому, що у найбільш загальному вигляді обдарованість можна визначити як підвищений рівень розвитку однієї чи кількох здібностей людини, на основі яких з'являється можливість досягти високих результатів у соціально значущих видах діяльності. Саме по собі це визначення, а також аналіз теоретичного й методичного стану проблеми свідчать, що обдарованість розглядали найчастіше з феноменального боку, як уже виявлену властивість психіки дитини. Тому обдарованість вивчали й виявляли або з боку індивідуальних властивостей, або з боку психічних процесів.

Вирази „обдаровані учні”, „видатні діти” – дуже умовні. Цими термінами позначають учнів із незвично раннім розумовим підйомом, з яскравою вираженістю тих чи інших спеціальних розумових властивостей, з ознаками розвитку наукового таланту. Педагогічні проблеми навчання і виховання обдарованих дітей розглядаються такими класиками зарубіжної, вітчизняної педагогіки та сучасними педагогами, як А. Біне, Ф.Гальтом, С.Дерябо, Н. Лейтес, Дж.Гілфорд, А.Матюшкін, В.Орлова, В.Панов, В.Русалов, В.Теплов, В.Юркевич, О.Виговський, В.Онацький, В.Моляко, І.Волощук та інші.

Слід зазначити, що слово „дар” походить з давньотевтонської мови і спочатку означало плату за дружину. Інше значення цього слова знаходимо в давньофранцузькій, де воно означало отруту. Лише в середині XIX ст. цей термін було вжито А.Треєм (1839) у поєднанні зі словом „геній”. Але немає жодного записати щодо часу, коли слово „обдарований” почало означати найрозумніший.

Проблема обдарованості актуальна протягом кількох сторіч, але й до сьогодні залишається відкритою. Вплив суб'єктивного підходу відчувається у працях М. Холодної (1997), яка вивчає інтелектуальну обдарованість, як рівень розвитку і тип організації інтелектуального ментального досвіду, що забезпечують можливість творчої інтелектуальної діяльності. Н.Лейтес відкрив концепцію „вікової обдарованості”, В.С.Юркевич вивчав і практично використовував пасивну форми пізнавальної потреби як основного інтелектуально-особистісного „ядра” розвитку загальної обдарованості та як принципову умову розвитку.

Динамічна теорія обдарованості, розроблена Ю.Д.Бабаєвою. Психодидактичний підхід до навчання і розвитку обдарованих дітей в умовах загальноосвітньої школи розробляли В.П.Лебедева, В.А. Орлов і В.І.Панов.

Не викликає ніякого сумніву те, що потенціал обдарованості є найцікавішим ресурсом духовного і матеріального розвитку людства. Тому, як будь-який ресурс, його необхідно своєчасно виявити і розумно використати.

Обдарованість – це двоєдиний феномен. З одного боку, обдарованість – потенційна обдарованість, яка характеризує людину саме як індивіда, тобто як біологічний організм відповідного типу. З іншого боку, це та обдарованість, котра характеризує людину як індивідуума, тобто як представника певного соціуму і як суб'єкта, реалізатора деякої активності. Сюди можна віднести здібності, спроможності, здатності, інтереси індивідуума.

Обдарованість – індивідуальна потенціальна своєрідність задатків людини, завдяки яким вона може досягати значних успіхів у певній галузі діяльності. У загальному вигляді поняття „обдарованість” розвивається як когнітивний, соціальний і мотиваційний потенціал, який дає можливість досягти високих результатів в одному чи декількох напрямках. Розуміння сутності обдарованості та її природи характеризується надзвичайним діапазоном поглядів. Слід наголосити на тому, що існує понад 100 визначень обдарованості, причому серед них немає жодного, яке цілком влаштувало б хоч якусь частину психологів і педагогів.

У педагогіці виділяють такі *типи обдарованості*:

- раціонально-мислительний (необхідний політикам, вченим, економістам);
- образно-художній (необхідний дизайнерам, художникам, письменникам);
- емоційно-почуттєвий (необхідний літераторам, режисерам);
- раціонально-образний (необхідний філософам, учителям).

У сучасних умовах загальноосвітньої школи дуже важливо правильно організувати роботу вчителя з обдарованими дітьми, не тільки створюючи потрібні умови для їх розвитку, а й психологічно готувати їх до наполегливої праці, самовиховання.

Обдаровані діти – діти, в яких у ранньому віці виявляють здібності до виконання певних видів діяльності. Такі діти характеризуються високим рівнем мислення, розвиненими навичками самоконтролю в навчальній діяльності, високою працездатністю, сформованістю різних видів пам'яті, багатством уяви, неординарністю, високою розумовою активністю та інше.

Слід сказати, що розрізняють шість царин обдарованості дітей:

1.Інтелектуальна царина. Обдарована дитина вирізняється жвавим мисленням, допитливістю, доброю пам'яттю, добре розв'язує різні задачі, зв'язано викликає свої думки, може мати здібності до практичного застосування знань.

2.Царина академічних досягнень. Це успіхи дитини з читання, математики, природознавства та інших навчальних предметів.

3.Творчість (креативність). Дитина дуже допитлива, виявляє незалежність і оригінальність мислення, висловлює оригінальні ідеї.

4. Царина художньої діяльності. Дитина виявляє великий інтерес до візуальної інформації, захоплюється художніми заняттями, її роботи вирізняються оригінальністю. Виявляє інтерес до музики, легко відтворює мелодію. Із великим задоволенням співає і намагається створювати музику.

5.Спілкування. Добре пристосовується до нових ситуацій, легко спілкується з дітьми та дорослими, виявляє лідерство в іграх і заняттях з дітьми, ініціативна, бере на себе відповідальність за свої дії.

6.Рухова царина. Тонка і точна моторика, чітка зорово – моторна координація, широкий діапазон рухів, добре володіє тілом, високий рівень розвитку основних рухових навичок.

Основним підходом у пошуку юних обдарувань варто визначити комплекс заходів: медичних, фізіологічних, психологічних, педагогічних, спрямованих на вирішення цих завдань сім'єю і школою. Важливо використовувати різноманітні методики виявлення інтересів і здібностей дітей та надалі спостерігати за їхніми успіхами. Тому педагогу необхідно дотримуватись таких *трьох етапів* в роботі з обдарованими дітьми (за В.Онацьким).

На першому етапі виявлення обдарованих дітей враховуються відомості від батьків і педагогів про високі успіхи в будь-якій діяльності дитини. Можуть бути використані також результати групових тестувань, соціологічних опитувань. Це дозволить окреслити коло дітей для більш поглиблених індивідуальних досліджень.

Другий етап можна назвати діагностичним. На даному етапі проводиться індивідуальна оцінка творчого потенціалу й особливостей нервово-психічного статусу дитини психологам і вчителем. А також можливе обстеження дітей за допомогою набору психологічних тестів. Використовується „фігурна форма тесту творчого мислення” Торренса, „Тест віддалених асоціацій” Медника, вербальний тест творчого мислення („Незвичне використання” І.Аверіної) та особистісних характеристик („Особистісний опитник” Г.Айзенка, „Кольоровий тест” М.Люшера та ін.) Тому завдання психолога – не тільки визначити рівень загального інтелектуального розвитку дитини, а й оцінити тип мислення.

Багато дітей виявляють високий ступінь обдарованості не в одній якій-небудь сфері, а в декількох. Завдання педагогів і психологів – не тільки виявити таку полі обдарованість, а й удосконалювати, розвивати її.

На третьому етапі роботи з обдарованими дітьми основну роль мають виконувати педагоги, завдання яких – формування і поглиблення дитячих здібностей. Реалізується ця вимога за допомогою широкого спектра

педагогічних прийомів і методів (авторські програми, індивідуальні заняття – консультації і т.п., а також різноманітні програми спецкурсів, міні спецкурсів).

Обдаровані діти набагато швидше своїх однолітків проходять початкові рівні соціальної адаптації; їм властива слухняність і зразкова поведінка, орієнтована на одержання позитивної оцінки дорослих.

Здавалось би, дітям, що виділяються серед однолітків розумовими творчими здібностями, буде легше вчитися, у них буде менше проблем та труднощів у житті. Однак у школі, у сім'ї в обдарованих дітей виникає ряд ускладнень. І практичним психологом, і педагогом слід знати такі проблеми обдарованих дітей, як:

- неприязнь до школи (не цікаво ходити до школи, бо навчання для них дуже легке);
- нонконформізм (заперечення стандартних вимог, особливо, якщо вони йдуть врозріз їхнім інтересам, або видаються безглуздими);
- занурення у філософські проблеми (обдаровані діти замислюються над такими явищами, як смерть, потойбічне життя, філософські проблеми);
- розбіжність між фізичним, інтелектуальним та соціальним розвитком та ін. (обдаровані діти з більшим задоволенням спілкуються зі старшими дітьми).

Відомо, що обдаровані діти, які мають низьку самооцінку, часто не можуть реалізувати себе і навіть стають невстигаючими, тому учитель має їм допомагати. Працювати з такими дітьми складно. Учителеві необхідно проявити чуйність та доброзичливість, мати динамічний характер, високий рівень інтелектуального розвитку та почуття гумору (але без сарказму). Адже, досить часто основні особливості обдарованих дітей проявляються під час їхньої взаємодії з вчителем. Своїми репліками та запитаннями, зауваженнями та відповідями такі діти часто заганяють учителя в глухий кут. Невпевнені у собі викладачі, ті, які мають негативну самооцінку, досить часто потерпають від цього, намагаються „поставити на місце”, „зрізати” таку дитину. А це, звичайно, негативно впливає на її особистісний інтелектуальний розвиток.

Робота з обдарованими дітьми вимагає належної змістовної наповненості занять, зорієнтованості на новизну інформації та різноманітні види пошукової аполітичної, розвиваючої, творчої діяльності. Вона під силу висококваліфікованим, всебічнорозвинутих, небайдужим до свого предмета вчителям.

У роботі з обдарованими дітьми можуть бути використані такі форми навчання, як *індивідуальні, фронтальні* (дискусії, семінари, рольові ігри), *групові*.

У вітчизняній та зарубіжній школі найчастіше використовують такі *форми навчання* обдарованих дітей:

Прискорене навчання. Враховує здатність обдарованих дітей швидко засвоювати навчальний матеріал. Це навчання може відбуватися завдяки більш ранньому початку навчання дитини у школі, „перестрибуванню” через класи, переходу до старшої вікової групи, але тільки з деяких предметів, більш ранньому вивченню курсу, який пізніше вивчатиметься всім класом, тимчасовому переведенню обдарованих учнів у спеціальну групу. Але такий темп навчання нерідко породжує нові проблеми, оскільки інтелектуальна перевага дитини не завжди супроводжується психологічною зрілістю. Часто виявляються прогалини у знаннях дитини, які стають більш помітні на пізніших стадіях навчання.

Збагачене навчання. Використовують у роботі з класами, в яких навчаються діти з різними здібностями. Збагачена якісно програма має бути гнучкою, передбачати індивідуальний підхід, продуктивне мислення.

Розподіл за потоками, сетами, бендами. Передбачає розподіл дітей на однорідні групи (потоки). У таких групах діти не відчують дискомфорту, спричиненого конкуренцією, темп навчання відповідає їх здібностям, є більше можливостей для надання допомоги тим, хто її потребує. Серед негативних рис такого підходу – відбір до груп за соціальними критеріями, зниження мотивації у навчанні, послаблення змагальності в класі. У британській школі практикують розподіл учнів за здібностями: *бенди* (три-чотири групи по 120-140 учнів, де відсутня внутрішня диференціація навчання) і *сети* (об'єднання учнів, котрі виявляють здібності у вивченні одного предмета). Один предмет учні вивчають в одній групі, що працює з однією швидкістю, а інший предмет – у другій, яка працює з іншою швидкістю.

Створення спеціальних класів і спеціальних шкіл для обдарованих дітей. Зумовлене тим, що обдаровані діти краще почуваються з рівними собі за інтелектуальним розвитком. Проте більшість зарубіжних вчених вважають це недоцільним, оскільки за такі форми навчання певною мірою відбувається соціальна дезінтеграція обдарованих особистостей: навчання ізольовано від ровесників може мати негативні наслідки для їх загального, соціального та емоційного розвитку.

Серед засобів навчання важливе місце посідає дидактичний матеріал, який учитель використовує для залучення учнів до роботи з книжкою, іншими джерелами знань, для організації самостійних робіт на уроці та вдома, а також для оперативного контролю за засвоєнням знань.

Робота з обдарованими дітьми відбувається за спеціальними програмами, які акцентують увагу на певних сильних сторонах особистості (посилююча модель) або на слабких (коригуюча модель), посилюють сильні сторони, щоб комплексувати слабкі (комплектуюча модель). Відомі такі програми для роботи з обдарованими дітьми, як програма С.Каплан, методика Дж.Керолла і Б.Блума, Гілфорда, Андерсена та ін. Але найефективнішою, на думку вітчизняних педагогів, є методика взаємодії вчителя з обдарованою дитиною – індивідуальні заняття з акцентом на самостійній роботі з матеріалом. Фахівці стверджують, що програми для обдарованих дітей мають якісно відрізнятися від програм, розрахованих на дітей із середніми можливостями. Але ці відмінності не повинні позначатися на збільшенні обсягу матеріалу або підвищенні темпу навчання. Варто врахувати те, що обдаровані діти – це цілком особиста група дітей, яка потребує індивідуального навчання.

Слід зазначити, що універсальної моделі програми роботи з обдарованими дітьми не існує. Який би варіант не використовував учитель, головною його якістю мають залишатися компетентність, цілеспрямованість, щирість. Крім того, при складанні програм навчання для обдарованих дітей треба враховувати і віковий критерій.

Побуває думка, що обдарованих дітей важко навчити, а ще важче виховувати. Причиною цього, на думку психологів, є притаманне їм інтелектуальне сприйняття таких моральних понять, як справедливість, доброта, милосердя тощо. Обдарованим дітям властиво не виконувати стандартні батьківські вимоги, якщо вони для них не зрозумілі чи суперечать їхнім переконанням. Зрештою, своєрідність психіки обдарованих школярів робить їх важкодоступними для виховного впливу з боку дитячого загалу. Якщо говорити точніше, обдаровані діти в переважній більшості позбавлені такого впливу через свою соціальну ізоляцію.

З метою виховання особистості сьогодні важливим є створення таких умов, за яких могли б реалізуватися можливості кожної дитини. Оволодіння науковими положеннями про суть обдарованості дасть змогу чіткіше визначити можливості та шляхи перебудови виховного процесу. У нашій роботі ми виділили такі завдання вчителів у вихованні обдарованих дітей:

* згладження гострих кутів у їхніх стосунках з дитячим загалом (зменшення їх страждань, які спричиняються їхньою соціальною ізоляцією, насмішками і знущанням з боку однолітків, що може призвести до психологічної травми);

* ліквідування прогалин сімейного виховання, формування в них переконання, що всі люди мають нормально сприймати як успіхи, так і невдачі;

* створення умов для реалізації їх здібностей;

* застосування індивідуального підходу (Когось, образно кажучи, можна кинути у воду і дати йому можливість борюкаючись виплисти самому, а біля іншого потрібно стояти з жердиною);

* вироблення в обдарованих дітей звички будь-що доводити розпочату справу до кінця;

* усвідомлення того, що виховний процес є найважливішим етапом у житті обдарованих дітей, формуванні їх як особистості та ін.

Тому важливим завданням педагогів є – навчити обдаровану дитину не впадати у відчай, підтримати морально, допомогти віднайти посильні завдання. Зусилля педагогів у вихованні обдарованих школярів мають спрямовуватись й на те, щоб їхнє людське прагнення порівняти себе з іншими, бути кращими за інших реалізовувалось у неастрофорованій, неспотвореній формі.

Якщо обдарованих дітей ще можна навчити, то виховувати їх необхідно, більше того, робити це потрібно з любов'ю, оскільки на переважну більшість з них чекає нелегке майбутнє.

Наукові дослідження підтверджують, що особливості обдарованих дітей викликають необхідність раннього виявлення ознак загальних і спеціальних видів обдарованості за допомогою діагностичних методик, створення умов, які сприяють розвитку творчих можливостей учнів, їх самовиявлення й самореалізації, а також підвищення професійної компетентності педагогів з проблем творчої обдарованості.

Вивчення обдарованості надзвичайно важливе – від цього залежить, кого й на підставі яких критерій школа відбиратиме дітей в спеціалізовані класи; як навчатиме. Тому для досягнення кращого результату вчителю необхідно бути гуманним, висококваліфікованим, вебічнорозвинутим, мати різноманітний дидактичний матеріал для проведення уроків і позакласної роботи. Адже криниця, з якої дитина черпає свої знання, повинна бути чистою, як джерельна вода.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волошук І. Особливості виховання обдарованих школярів // Українська література в загальній школі. – 2002. липень-серпень. – С. 7-12
2. Волкова Н. Педагогіка. – К., 2001. – С.56.
3. Моляко В. Актуальні соціально-психологічні аспекти проблеми обдарованості. // Обдарована дитина. – 1998. – № 1. – С. 4-8.
4. Настенко Н. Творча обдарованість учнів: характерні особливості. // Завуч. – 2000. – №6. – С.1-6.
5. Одаренные дети: выявление, обучение, развитие. // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2002. – №13-14. – С.23

Резюме: стаття посвячена актуальній проблемі визначення суті одаренності, способів її виявлення, навчання і виховання одарених дітей, акцентували увагу на програмах, конкретизували завдання учителів по вихованню одарених дітей.

Ключевые слова: одаренность, одаренные дети, уникальные дети, царина одаренности, способности.

Summary: the article is dedicated to the actual problem of the endowments essence definition, the ways of its exposure, teaching and upbringing of gifted children, the attention is concentrated on programs, besides the teacher's task in upbringing of gifted children is concretized.

Key words: endowments, gifted children, famous children, branch of endowments, abilities.

Одержано редакцією 07.09.2005

ЗМІСТ

<i>Переднє слово ректора РДГУ Постоловського Р.М.</i>	3
<i>Дем'янюк Т.Д.</i> Інноваційна діяльність кафедри теорії і методики виховання	4
<i>Лісова С.В.</i> Сучасні тенденції модернізації національних систем освіти: пошук і перспектива	13
<i>Безкорвайна О.В.</i> Гуманістичні ціннісні орієнтири як основа формування толерантної особистості сучасного підлітка	17
<i>Хамедюк Н.С.</i> Актуальні проблеми виховання гуманістично спрямованої особистості учня на принципах педагогіки толерантності	23
<i>Рабченюк Т.С.</i> Особливості виховання обдарованої дитини в сучасному навчальному закладі	27
<i>Матюхіна Н.В.</i> Розвиток творчої обдарованості учнів у процесі навчально-виховної діяльності вчителя	32
<i>Дем'янюк Б.П.</i> Формування наукового світогляду школярів при викладанні фізики у сучасній школі	36
<i>Дем'янюк Т. Д., Камінська Є. І.</i> Духовно-моральний розвиток особистості учня в умовах діяльності української національної „школи – родини”	39
<i>Черній А.Л.</i> Організаційно-педагогічні засади виховного процесу в організації пласт	44
<i>Сойчук Р.Л.</i> Контрасти американської системи виховання	46
<i>Тимощук Н. С.</i> Оновлення змісту та організації процесу особистісно орієнтованого виховання таршокласників у позакласній роботі	49
<i>Пилипей О.В.</i> Використання інтерактивних методик в навчально-виховній роботі вчителя-словесника	54
<i>Назаренко Г.А.</i> Культура міжетнічних відносин старшокласників: результати констатуючого етапу ксперименту та завдання виховної діяльності	58
<i>Чернишина В.М.</i> Формування ціннісних орієнтацій в системі діяльності педагогічного колективу	63
<i>Кириленко С.В.</i> Громадянська відповідальність як показник сформованості культури здоров'я	67
<i>Косарєва Н.І.</i> Формування духовності особистості на засадах цінностей українського народу	70
<i>Павелків О.М.</i> Формування в учнів інтересу до підприємницької діяльності у процесі оволодіння економічним розрахунком	73
<i>Павелків Р.В.</i> Експериментальне вивчення особливостей самостійності сучасних молодших школярів	76
<i>Оржеховська В.М.</i> Превентивна педагогіка – наука пізнання	80
<i>Левківський М.В.</i> Соціальна зрілість старшокласників (підходи до формування)	85
<i>Нечипорук Л.І.</i> Формування ноосферної моральної позиції старшокласників	87
<i>Кукалець М.В.</i> Дидактичні аспекти підготовки учнів до засвоєння навчального матеріалу	91
<i>Гавлітіна Т.М.</i> Завдання і зміст національно-патріотичного виховання підлітків в позашкільних навчальних закладах	95
<i>Кособуцька Г.П.</i> Кредитно-модульна система: завдання, пошук, результати у вищому навчальному закладі	98
<i>Наумчук Г.І.</i> Духовність і формування особистості майбутнього вчителя	103
<i>Дупак Н.В.</i> Зарубіжний досвід розробки стандартів професійної освіти	107
<i>Красовська О.О.</i> Естетична освіта студентів педагогічного факультету	113
<i>Крижановська Т.І.</i> Шляхи оновлення професійної підготовки музикантів-педагогів у курсі “історія музики”	116
<i>Петренко О.Б.</i> Громадянська спрямованість діяльності українських просвітителок кінця ХІХ – початку Х ст.	119
<i>Федорченко Т.Є.</i> Проблеми ненасильства в контексті дитячої безпритульності	122
<i>Габова Л.І.</i> ВІЛ/СНІД як чинник погіршення репродуктивного здоров'я неповнолітніх	125
<i>Піддубник В.Г., Якимчук С.Н.</i> Основи роботи з вокальним ансамблем	128
<i>Graca Tadeusz</i> Etapy kształtowania umiejętności w kształceniu zawodowym	132
<i>Рабченюк Т.С.</i> Індивідуальне навчально-дослідне завдання як вид самостійної роботи студента творчого характеру	135
<i>Ціпан Т.С.</i> Громадське виховання в умовах дитячо-юнацького руху: історичний аспект	141
<i>Якимчук М.Ю.</i> Особливості навчання і виховання обдарованих дітей	148
<i>Відомості про авторів</i>	152

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 32

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника *Дем'янюк Т.Д.*

Відповідальний за підготовку збірника до видання *Янцур М.С.*

Технічний редактор *Кравчук В.Ю.*

Комп'ютерна верстка *Лазарчук В.В.*

Здано до набору 12.09.2005 р. Підписано до друку 30.09.2005 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 22,86. Обл. вид. арк. 23,19. Замовлення № 1/6. Наклад 120

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет,
кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 32. – Рівне:
РДГУ, 2005. – 155 с.**

ISBN 966 – 7281 – 08 – 3.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем педагогіки, дидактики, історії педагогіки, теорії і методики виховання дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20